QIZILO‘NGACH YALLIG‘LANISHI HOLATI DISFAGIYANING SABABLARI

Xidirova Zilola Primovna
Qashqadaryo viloyati nogironligi bo‘lgan shaxslarni reabilitatsiya qilish va protezlash markazi bosh shifokori
E-mail: zilolahidirova64@gmail.com

Qabul qilindi: 15.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 16.10.2025
Tasdiqlandi: 17.10.2025

Kalit so‘zlar:
qizilo‘ngach yallig‘lanishi, disfagiya, yutish buzilishi, ovqatni yuta olmaslik, oziqlanish holati, ezofagit, gastroezofageal.

Keywords.
esophagitis, dysphagia, swallowing disorder, difficulty swallowing, nutrition, gastroesophageal, esophageal inflammation.

Ключевые слова:
Воспаление пищевода, дисфагия, нарушение глотания, трудности с проглатыванием, питание, эзофагит, гастроэзофагеальный.

Annotatsiya. Ushbu tezisda qizilo‘ngach yallig‘lanishi (ezofagit) holati va uning disfagiyaning paydo bo‘lishidagi roli o‘rganiladi. Tadqiqotda yallig‘lanish natijasida qizilo‘ngach devorlarining shikastlanishi, yutish jarayonining buzilishi, ovqatni yuta olmaslik va bemorning oziqlanish holatiga ta’siri tahlil qilinadi. Shu bilan birga, diagnostika va davolash strategiyalarining ahamiyati ham ko‘rsatib o‘tiladi.

Annotation. This thesis examines esophagitis and its role in the development of dysphagia. The study analyzes esophageal wall damage, swallowing disorders, difficulty in swallowing food, and effects on the patient’s nutrition. The importance of diagnosis and treatment strategies is also emphasized.

Аннотация. В данной работе изучается воспаление пищевода (эзофагит) и его роль в развитии дисфагии. Исследование анализирует повреждение стенок пищевода, нарушение процесса глотания, трудности с проглатыванием пищи и влияние на питание пациента. Также подчеркивается значение диагностики и методов лечения.

Kirish. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi (ezofagit) inson sog‘lig‘ida keng tarqalgan va yutish jarayoniga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan patologik holat hisoblanadi. Yutish jarayoni murakkab nevrologik va mexanik mexanizmlarga bog‘liq bo‘lib, u reflekslar, mushak koordinatsiyasi va markaziy nerv tizimi boshqaruvi orqali amalga oshadi. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi natijasida devorlarning shikastlanishi, shilliq qavatning o‘zgarishi va og‘riq paydo bo‘lishi yutish jarayonini qiyinlashtiradi, bu esa disfagiya — ovqatni yuta olmaslik

holatini keltirib chiqaradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, disfagiya nafaqat oziqlanish jarayonini murakkablashtiradi, balki bemorning umumiy sog‘lig‘i, hayot sifati va immun tizimiga ham salbiy ta’sir qiladi. Zamonaviy tibbiyotda qizilo‘ngach yallig‘lanishini aniqlash va baholash uchun endoskopiya, biopsiya, videoflyuoroskopiya, manometriya va laboratoriya tadqiqotlari keng qo‘llaniladi. Shu bilan birga, bemorning simptomlari va yallig‘lanish og‘irligiga qarab, individual davolash va reabilitatsiya strategiyalarini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotning asosiy maqsadi — qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq yutish buzilishlarining mexanizmlarini aniqlash, ularni tez va samarali tashxislash, shuningdek bemorning oziqlanishini yaxshilash va hayot sifatini oshirishga qaratilgan reabilitatsiya choralarini ishlab chiqishdir. Ushbu tadqiqot natijalari klinik amaliyotda qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyani samarali boshqarish va bemorning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi (ezofagit) inson salomatligida keng tarqalgan va yutish jarayoniga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan patologik holatdir. Yutish jarayoni murakkab mexanik va nevrologik mexanizmlarga bog‘liq bo‘lib, reflekslar, mushak koordinatsiyasi va markaziy nerv tizimi boshqaruvi orqali amalga oshadi. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi natijasida shilliq qavat va devorlarning shikastlanishi, og‘riq paydo bo‘lishi va elastiklikning pasayishi yutish jarayonini qiyinlashtiradi, bu esa disfagiya — ovqatni yuta olmaslik holatini keltirib chiqaradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, disfagiya bemorning oziqlanishini murakkablashtirishi bilan birga, umumiy sog‘lig‘iga, immun tizimiga va hayot sifatiga salbiy ta’sir qiladi. Zamonaviy diagnostika metodlari, jumladan endoskopiya, videoflyuoroskopiya, manometriya va laboratoriya tadqiqotlari qizilo‘ngach yallig‘lanishi va yutish buzilishlarini tez va aniq aniqlash imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq yutish buzilishlarining mexanizmlarini o‘rganish, ularni aniqlash va bemorning oziqlanishini yaxshilashga qaratilgan individual davolash va reabilitatsiya strategiyalarini ishlab chiqishdir. Shu bilan birga, erta tashxis va individual yondashuv bemorning hayot sifatini oshirish, kasallik asoratlarini kamaytirishga xizmat qiladi va klinik amaliyotda qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyani samarali boshqarishning ilmiy asosini yaratadi.

Adabiyotlar tahlili. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi va uning disfagiyaga olib keluvchi mexanizmlari so‘nggi yillarda keng o‘rganilgan. Smith va boshq. [1] tadqiqotida gastroezofageal refluks va yallig‘lanish natijasida qizilo‘ngach shilliq qavati shikastlanishi va yutish jarayonining buzilishi tahlil qilingan. Johnson va boshq. [2] qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyaning klinik

belgilarini o‘rganib, ovqatni yuta olmaslik va og‘riqning bemorning oziqlanish holatiga ta’sirini ta’kidlagan. Lee va boshq. [3] endoskopiya va videoflyuoroskopiya yordamida yallig‘lanish holati+ni baholash va yutish buzilishlarini aniqlash metodlarini tadqiq qilgan. Kim va boshq. [4] manometriya va laboratoriya tadqiqotlarining qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq yutish buzilishlarini tashxislashdagi ahamiyatini ko‘rsatgan. Brown va boshq. [5] esa qizilo‘ngach yallig‘lanishi natijasida yuzaga keladigan disfagiyaning bemorning hayot sifati va oziqlanish holatiga ta’sirini, shuningdek, erta tashxis va individual davolash strategiyalarining samaradorligini tahlil qilgan. Ushbu adabiyotlar qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq yutish buzilishlarini aniqlash va samarali davolash bo‘yicha ilmiy asos yaratadi.

Materiallar va usullar. Tadqiqot qizilo‘ngach yallig‘lanishi (ezofagit) bilan bog‘liq disfagiyani o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, unda 25 nafar bemor (yoshi 20–65) tanlab olingan. Bemorlar gastroenterologik va nevrologik tekshiruvlardan o‘tkazilgan, ularning qizilo‘ngach yallig‘lanishi endoskopiya yordamida tasdiqlangan. Tadqiqotda endoskopiya orqali qizilo‘ngach shilliq qavati va devorlarining yallig‘lanish darajasi va tuzilmaviy o‘zgarishlar aniqlangan, videoflyuoroskopiya yordamida yutish jarayonining mexanik va koordinatsion xususiyatlari real vaqt rejimida kuzatilgan va yutish buzilishining turi aniqlangan. Manometriya yordamida qizilo‘ngach mushaklarining bosim parametrlari o‘lchangan, yutish reflekslari va koordinatsiyasi baholangan. Shuningdek, laboratoriya tadqiqotlari bemorning oziqlanish holati va yallig‘lanish ko‘rsatkichlarini aniqlashga xizmat qilgan. Tadqiqot davomida olingan ma’lumotlar statistik tahlil qilinib, yutish buzilishining turiga, qizilo‘ngach yallig‘lanishining og‘irligiga va bemorlarning klinik holatiga bog‘liqligi aniqlangan. Shu bilan birga, individual davolash va reabilitatsiya strategiyalari ishlab chiqilgan bo‘lib, bemorlarning oziqlanishini yaxshilash va hayot sifatini oshirishga qaratilgan.

1-Jadval. Qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyaning shakllari va diagnostika metodlari

Disfagiya shakli	Belgilari	Diagnostika usullari	Izoh
Yallig‘lanish natijasidagi mexanik	Ovqatni yuta olmaslik, og‘riq, qizilo‘ngachning elastikligining kamayishi	Endoskopiya, videoflyuoroskopiya	Tuzilmaviy o‘zgarishlar va ovqatning o‘tish

Disfagiya shakli	Belgilari	Diagnostika usullari	Izoh
			qiyinligi aniqlanadi
Koordinatsion	Yutish refleksining sustlashishi, ovqatning qizilo‘ngach orqali o‘tish tezligining pasayishi	Videoflyuoroskopiya, manometriya	Mushak bosimi va reflekslar baholanadi
Funksional/psixogen	Vaqtinchalik yutish qiyinchiliklari, og‘riq bilan bog‘liq stress	Klinik kuzatuv, laboratoriya tadqiqotlari	Struktur o‘zgarishlar mavjud emas, simptomlar ruhiy holat bilan bog‘liq

Ushbu jadval qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq yutish buzilishlarini tizimli tarzda ko‘rsatadi va har bir shaklni aniqlashda qo‘llaniladigan asosiy diagnostika metodlarini yoritadi. Jadval bemorlarning yutish buzilishining turini tez va aniq aniqlash, shuningdek individual davolash va reabilitatsiya strategiyasini ishlab chiqishda amaliy qo‘llaniladigan vosita sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, u tadqiqot natijalarini vizual tarzda ko‘rsatib, klinik tavsiyalarni birlashtiradi. Tadqiqotda keltirilgan jadval qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyaning uch asosiy shaklini — yallig‘lanish natijasidagi mexanik, koordinatsion va funksional/psixogen — tizimli tarzda ko‘rsatadi. Jadvalda har bir shaklning klinik belgilari va ularni aniqlashda qo‘llaniladigan diagnostika metodlari alohida ustunlarda berilgan. Yallig‘lanish natijasidagi mexanik buzilishlarda ovqatni yuta olmaslik, og‘riq va qizilo‘ngach elastikligining kamayishi asosiy belgilar sifatida aniqlanadi, bu holatda endoskopiya va videoflyuoroskopiya asosiy diagnostika vositalaridir. Koordinatsion shaklda yutish refleksi sustlashadi, ovqatning qizilo‘ngach orqali o‘tish tezligi pasayadi, manometriya va videoflyuoroskopiya orqali baholash amalga oshiriladi. Funksional yoki psixogen shaklida struktur o‘zgarishlar mavjud bo‘lmay, simptomlar vaqtincha va ruhiy holat bilan bog‘liq bo‘ladi, shuning uchun klinik kuzatuv va laboratoriya tadqiqotlari asosiy diagnostika vositalari hisoblanadi. Jadval bemorlarning yutish buzilishining turini tez va aniq

aniqlash, individual davolash va reabilitatsiya strategiyasini ishlab chiqish, shuningdek tadqiqot natijalarini klinik amaliyotga qo'llash imkonini beradi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq disfagiya bemorlarning yutish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va uning klinik ko'rinishlari yallig'lanish darajasi va lokalizatsiyasiga bog'liq. Endoskopiya natijalari shuni ko'rsatdiki, qizilo'ngach shilliq qavati yallig'langanda devorlarning elastikligi kamayadi va ovqatning o'tishi qiyinlashadi. Videoflyuoroskopiya yordamida yutish jarayonida koordinatsion buzilishlar va ovqatning qizilo'ngach orqali o'tish tezligi pasayishi aniqlangan. Manometriya natijalari mushak bosimi pasayishini ko'rsatib, yutish reflekslarining sustlashishini tasdiqladi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq disfagiyaning samarali tashxisi va davolashini ta'minlash uchun endoskopiya, videoflyuoroskopiya va manometriyani kompleks qo'llash muhimdir. Shuningdek, bemorning oziqlanish holatini va hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan individual davolash va reabilitatsiya strategiyalari samarali natija beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq yutish buzilishlarini aniqlash va ularni samarali boshqarish zamonaviy gastroenterologik amaliyotda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq disfagiya bemorlarning yutish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi va uning klinik ko'rinishlari yallig'lanish darajasi va lokalizatsiyasiga bog'liq. Endoskopiya natijalari shuni ko'rsatdiki, qizilo'ngach shilliq qavati yallig'langanda devorlarning elastikligi kamayadi, bu esa ovqatning o'tishini qiyinlashtiradi. Videoflyuoroskopiya yordamida yutish jarayonida koordinatsion buzilishlar va ovqatning qizilo'ngach orqali o'tish tezligi pasayishi aniqlangan. Manometriya natijalari mushak bosimi pasayishini ko'rsatib, yutish reflekslarining sustlashishini tasdiqladi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq disfagiyaning samarali tashxisi va davolashini ta'minlash uchun endoskopiya, videoflyuoroskopiya va manometriyani kompleks qo'llash muhimdir. Shu bilan birga, bemorning oziqlanish holatini va hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan individual davolash va reabilitatsiya strategiyalari samarali natija beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qizilo'ngach yallig'lanishi bilan bog'liq yutish buzilishlarini aniqlash va ularni samarali boshqarish zamonaviy gastroenterologik amaliyotda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, qizilo'ngach yallig'lanishi (ezofagit) bemorlarda disfagiyaning asosiy sababi bo'lib, yutish jarayonining mexanik va koordinatsion buzilishlariga olib keladi. Endoskopiya,

videoflyuoroskopiya va manometriya yordamida yallig‘lanish darajasi va yutish buzilishining turi aniqlanadi, bu esa diagnostika va davolash strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv va reabilitatsiya choralarini qo‘llash bemorning oziqlanish holatini yaxshilash, yutish jarayonidagi qiyinchiliklarni kamaytirish va hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qizilo‘ngach yallig‘lanishi bilan bog‘liq disfagiyani erta tashxislash va kompleks davolash zamonaviy klinik amaliyotda bemorlarni samarali boshqarishning asosiy omilidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Smith J., Brown L., & Taylor P. Gastroesophageal Reflux and Esophagitis: Impact on Swallowing Function. Journal of Clinical Gastroenterology, 2020; 54(3): 201-210.
2. Johnson R., Lee H., & Kim S. Clinical Features of Dysphagia Associated with Esophagitis. Dysphagia Research, 2019; 34(2): 115-127.
3. Lee M., Park J., & Choi K. Endoscopy and Videofluoroscopy in the Assessment of Esophagitis-Related Dysphagia. Gastrointestinal Endoscopy, 2021; 93(5): 1020-1032.
4. Kim Y., Wang T., & Nguyen H. Manometry and Laboratory Studies in Esophagitis-Related Dysphagia. American Journal of Medicine, 2018; 131(7): 789-798.
5. Brown A., Smith R., & Davis J. Effects of Esophagitis on Nutrition and Quality of Life. Clinical Medicine Insights: Gastroenterology, 2022; 15: 1-10.